

Inhoud

- Nieuw beleid: ‘Grenzen aan de wolf in Gelderland’
- 2023: Terugblik op schadepreventie
- Uitbreiding subsidie wolfwerende rasters naar andere dieren
- Waar is de calamiteitenregeling opengesteld?
- Vertrek Pieter van Geel en Saskia Duives-Cahuzak
- Tip van de wolvenconsulenten
- Wat als een wolfwerend raster niet werkt?
- Informatiebijeenkomsten in de provincie
- Nieuwe website: bij12.nl/wolf

Advies wolvencommissie grotendeels
overgenomen, subsidieregeling verruimd

‘Grenzen aan de wolf in Gelderland’ geeft invulling aan nieuw wolvenbeleid

Gedeputeerde Harold Zoet heeft het nieuwe wolvenbeleid van de provincie Gelderland toegelicht in Provinciale Staten (PS). De adviezen van de wolvencommissie voor de verruiming van de subsidieregeling zijn daarin grotendeels overgenomen. Op 27 februari vormen PS van de provincie zich een oordeel over het beleid ‘Grenzen aan de Wolf in Gelderland’. Als het beleid wordt gevolgd – en daar wordt op gerekend – dan komt er meer (financiële) ruimte voor preventie en beheer.

De wolvencommissie pleit in haar [advies van oktober 2023](#) voor de uitbreiding van de subsidieregeling voor preventie naar heel Gelderland en naar alle gehouden hoefdieren. De provincie volgt dit advies en wil hier 1 miljoen euro per jaar voor vrij maken. Veehouders zouden vanaf mei aanspraak kunnen doen op de subsidie. Het aanvragen van subsidies moet ook gemakkelijker worden.

Ook het uitbetalen van schade en het ingrijpen bij probleemsituaties moet eenvoudiger, volgens het voorstel. De provincie wil niet wachten op uitkomsten van DNA-analyses om een probleemwolf aan te pakken. Er moet eerder kunnen worden overgegaan op het beheren van de wolf (zie onder). Gezien de sterk toegenomen aanvallen vinden GS dat met het huidige aantal van 80 wolven het maximum is bereikt. Een internationaal beheerplan en het verlagen van de beschermde status door de Europese Commissie moeten op termijn een beter populatiebeheer mogelijk maken.

Welke visie op het beheren van wolven?

De provincie hanteert een ruime opvatting over het beheren van wolven, van preventieve tot correctieve maatregelen. Aan de basis van elke oplossing ligt preventie: ingrijpen kan niet zonder gelijktijdig goede beschermende maatregelen bij gehouden dieren te nemen. De normhoogte van 120 cm voor een wolfwerend raster die de Gelderse wolvencommissie en Blij12 adviseren blijft behouden. Pas als er sprake is van herhaalde aanvallen op goed beschermd vee kan worden overgegaan op correctieve maatregelen, zoals het actief verjagen of doden van wolven waar dat noodzakelijk is.

Concreet betekent dit dat de provincie nu voorstelt dat het afschot van wolven mag plaatsvinden:

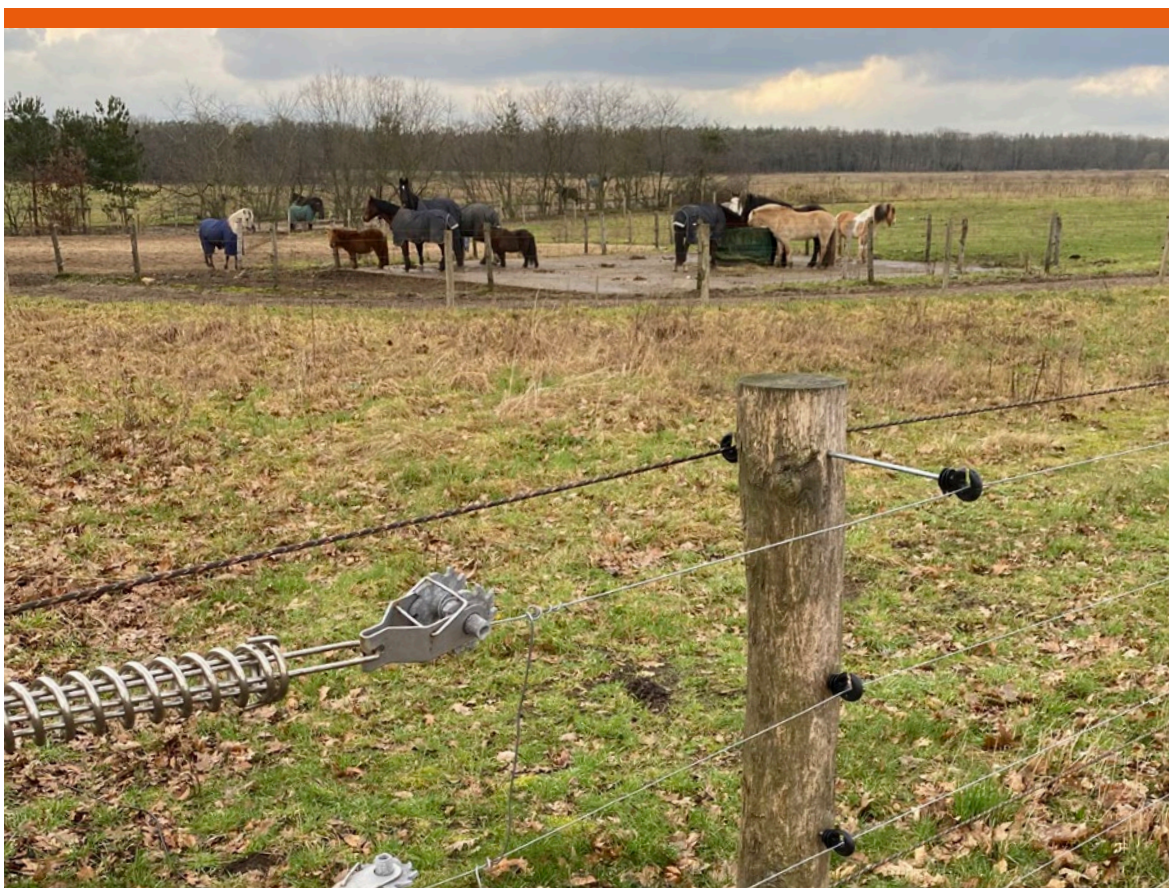
- bij 2 aanvallen binnen een week op goed beschermd vee, en
- als dit plaatsvond binnen een gemeente of aangrenzende gemeenten, en
- afschot zich beperkt tot een straal van 1.000 meter van het hart van de betreffende percelen, en
- gedurende een tijdsbestek van maximaal 21 dagen na de 2e aanval, en
- door een daartoe namens de FBE en lokale wildebeheereenheid gemachtigde jachthouder.

Eerst beschermen, dan beheren

De wolvencommissie blijft benadrukken dat nadenken over beheer van wolven alleen mogelijk is als er sprake is van beschermd vee met een wolfwerend raster. Veehouders moeten bewust zijn van de juiste volgorde: eerst beschermen en pas daarna beheer. ■

...❖ [Lees het Advies wolvencommissie aan Gedeputeerde Staten \(oktober 2023\)](#)

...❖ [Lees de Statenbrief Grenzen aan de Wolf in Gelderland \(november 2023\)](#)

Terugblik op schadepreventie in 2023

Bron: Alle beschikbare gegevens rondom schademeldingen op vee worden openbaar gemaakt en geactualiseerd in het bronbestand op de [website van Blij12.nl](https://www.blij12.nl).

Ontwikkeling subsidieaanvragen Gelderland

	Budget	Toegekend**	Aanvragen (waarvan correct)	Schappen	Meters raster
2020	€ 500.000	€ 109.018	16 (13)	4.899	5.336
2021	€ 600.000	€ 61.399	22 (21)	1.000	16.854
2022	€ 200.000	€ 78.000	33 (27)	1.059	15.754
2023	€ 200.000	€ 154.901	71 (55)*	3.761	48.790
totaal	€ 1.500.000	€ 403.318	142 (116)	10.719	86.734

Uitsplitsing calamiteitenregeling

Onderdeel totale subsidiebudget	Toegekend**	Aanvragen (waarvan correct)	Schappen	Meters raster
2022	€ 36.484	12 (12)	317	7.375
2023	€ 129.560	53 (44)	2.725	29.417
totaal	€ 166.044	65 (56)****	3.042	36.792

*) 71 aanvragen: 6 afgewezen, 5 ingetrokken en 5 nog in behandeling.

**) alleen subsidie, dus exclusief werkbudget voor pilots. Voorafgaand aan de subsidie is in 2019 en 2020 op basis van een werkbudget binnen 10 pilots circa € 50.000,- geïnvesteerd in preventie.

***) voor 2024 wordt rekening gehouden met een budget van € 1.000.000

****) 65 aanvragen: 5 afgewezen en 4 ingetrokken

Wolvenaanvallen en slachtoffers onder gehouden dieren in Gelderland*

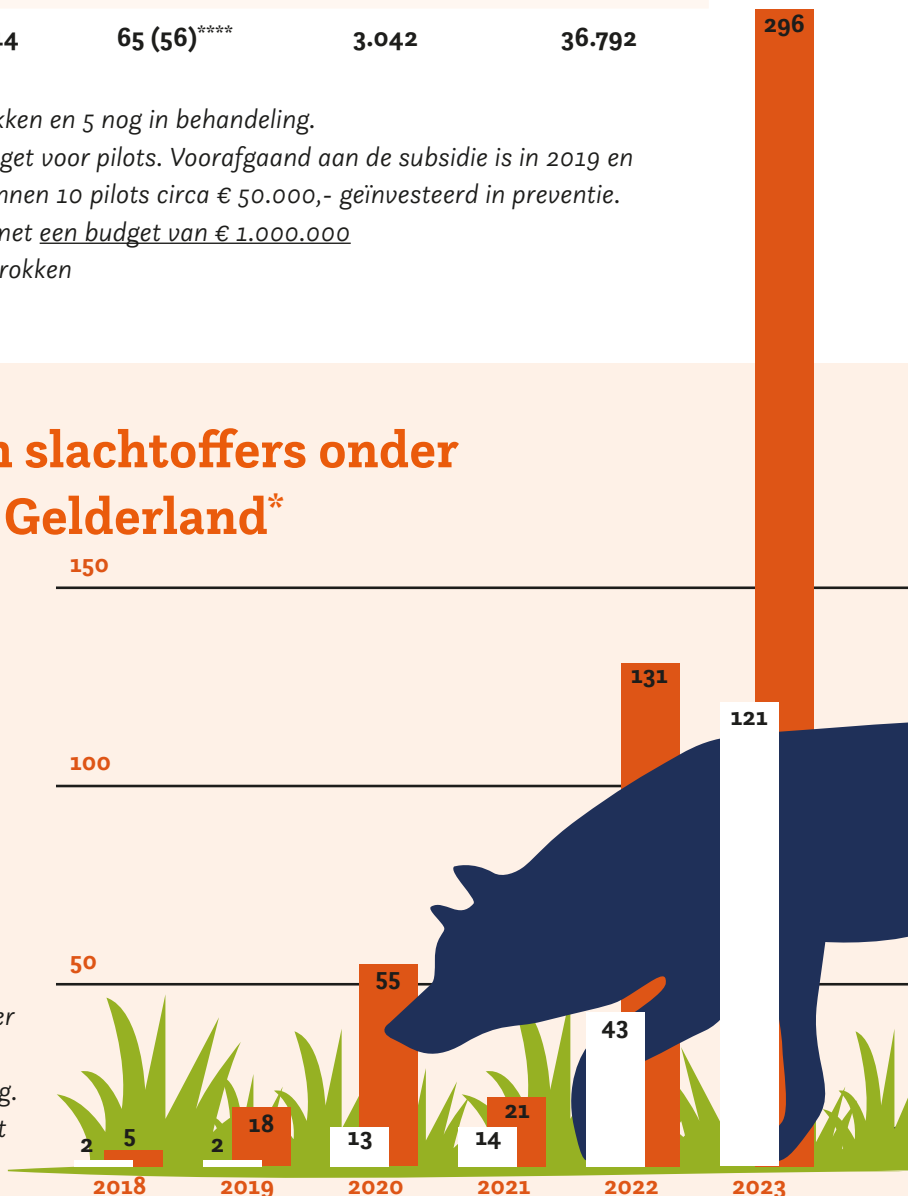
Van de 296 totaal onderzochte slachtoffers wolf ging het om:

- 289 schappen
- 1 kalf
- 2 pony's
- 4 geiten

■ wolvenaanval ■ dieren

*) De cijfers zijn afkomstig van Blij12.

Bij publicatie van de nieuwsbrief was over de aanvallen in december 2023 nog niet via DNA vastgesteld dat het om wolf ging. In deze uitwerking is aangenomen dat dit allemaal wolf betrof. ►

Tegemoetkoming schade in Gelderland

Bij het opstellen van dit overzicht begin 2024 zijn de getaxeerde bedragen van 2018 tot 1 september 2023 in beeld. Van de in totaal 111 over de jaren uitgevoerde taxaties (wolf, vermoedelijk wolf en goudjakhals) is een schadebedrag getaxeerd van afgerond € 97.000. De tegemoetkoming voor de 340 dieren bedroeg gemiddeld € 285 per dier. Vier schades uit augustus moeten begin 2024 nog worden uitgekeerd. ■

Subsidie voor wolfwerende rasters uitgebreid naar andere dieren

Houders van kwetsbare hoefdieren (paarden, runderen) kunnen naar verwachting vanaf mei subsidie aanvragen voor wolfwerende rasters. Provincie Gelderland is voornemens de subsidie hiervoor uit te breiden.

Bij de huidige subsidieregeling komen alleen geiten- en schapenhouders in aanmerking. De exacte invulling en voorwaarden van de subsidieregeling voor paardenhouders worden later bekend.

Gedeputeerde Harold Zoet, liet zich 13 februari voorlichten over de keuzes en consequenties van het plaatsen van wolfwerende rasters op pensionstalling De Mariahoeve. Daar staan sinds kort wolfwerende raster om de weides. De wolvenconsulenten hebben de eigenaar van advies voorzien op voorhand en na plaatsing.

Binnenkort verschijnt ook een factsheet van Blij12 waarin geactualiseerde aanbevelingen worden gedaan voor preventieve maatregelen om paarden en runderen te beschermen tegen de wolf. ■

Waar is de calamiteitenregeling opengesteld?

Buiten het leefgebied van de wolven op de Veluwe zijn er nu nog geen permanente mogelijkheden om voor subsidie in aanmerking te komen. Er zijn de afgelopen maanden veel aanvallen geweest in gemeenten buiten wolvegebied. De wolvencommissie pleit al 1,5 jaar voor de verruiming van de subsidie wolvenpreventie naar heel Gelderland. Dat is de provincie nu aan het voorbereiden.

De openstelling van de subsidie 'Voorkomen van schade door wolven' voor de hele provincie staat nu gepland voor mei 2024. Tot die tijd blijft de calamiteitenregeling van toepassing. Die subsidie is beschikbaar wanneer er twee of meer (vermoedelijke) wolvenaanvallen binnen zeven dagen zijn, binnen 1 gemeente of binnen 2 aangrenzende gemeenten.

Hoe weet je of je in aanmerking komt voor de calamiteitenregeling?

Op [deze webpagina](#) staat alle informatie over waar de calamiteitenregeling is opengesteld en aan welke voorwaarden je moet voldoen. ■

Vertrek Pieter van Geel en Saskia Duives-Cahuzak uit wolvencommissie

De commissie heeft een verreikend advies uitgebracht over de toekomstige hoofdlijnen van het preventiebeleid. De leden van de commissie hebben daarbij aangegeven dat het zinnig is om na te denken over een bredere en aangepaste taakopvatting van de wolvencommissie.

Om dit herijkingsproces alle kansen te geven is Pieter van Geel per 1 januari 2024 als voorzitter gestopt en heeft Saskia Duives-Cahuzak vanuit LTO Nederland haar lidmaatschap binnen de gebiedscommissie overgedragen.

Wij willen hen hartelijk bedanken voor hun belangrijke rol binnen de wolvencommissie. Pieter en Saskia stonden aan de basis van het pionierswerk dat de commissie heeft verricht op het gebied van de bescherming van landbouwhuisdieren tegen de wolf. Niet alleen in technische zin, maar ook in het zoeken naar gemeenschappelijke elementen, in plaats van het uitvergroten van tegenstellingen.

Pieter werd in 2019 benoemd tot voorzitter van de Gebiedscommissie Preventie Wolvenschade Gelderland. Dit was op persoonlijk verzoek van Saskia Duives-Cahuzak, die vanuit LTO Nederland een initiërende rol had in de totstandkoming van de commissie. Pieter is een innemende bruggenbouwer, die de lastige dossiers niet schuwt. Saskia heeft een belangrijke rol vervuld waarbij zij net een stapje verder ging dan de achterban van nature geneigd is te doen.

Op dit moment is het voorzitterschap van de wolvencommissie vacant. Saskia Duives-Cahuzak heeft het stokje overgedragen aan John van Ingen. Binnenkort volgt een nadere kennismaking. ■

Tip van de wolvenconsulenten

Hoe hou je een hoekpaal van een verplaatsbare afrastering strak rechtop?

Voor verplaatsbare afrasteringen is het een vereiste dat de hoekpalen mooi rechtop blijven staan. Als hoekpalen naar binnen gaan doorbuigen wordt de hoogte lager dan 1,20 meter en blijft de bovenkant op de lange kant niet strak. Dit nodigt de wolf uit om erin te springen.

Voor het rechtop houden van de hoekpalen kun je meerdere oplossingen bedenken. Deze gelden zowel voor flexinetten als voor 5-of 6-draads afrasteringen. Als je regelmatig terugkomt met je dieren om op dit perceel te begrazen, dan kun je vaste hoekpalen op de uiteinden van de percelen plaatsen.

Is het niet zeker of je komende jaren dezelfde percelen in de begrazing kunt blijven houden, dan kies je eerder voor een tijdelijke oplossing. Zorg er wél altijd voor dat de hoekpalen niet naar binnen buigen bij het strak trekken. Dit kan op 2 manieren:

1. Met een 5- of 6-draads systeem

Zet een schuine poot in een hoek van 45 graden naar binnen tegen de hoekpaal, zodat deze niet voorover kan buigen. Hierdoor kun je je draden ook door de hoek heen strak houden.

Foto: Schaapskudde de Belhamel

Foto: Schaapskudde de Belhamel

2. Met flexinetten (bij voorkeur + / - netten)

Plaats een scheerlijn naar buiten met een forse haring of pen in de grond met een oog of haak aan de bovenkant, waaraan je de scheerlijn bevestigt. Als je een elastische scheerlijn gebruikt ("spin"), dan kun je deze goed strak trekken én houden. Het is ook mogelijk om een soort S-haak te gebruiken, waarmee je het elastisch koord aan het oog/de haak van de grondpen/haring vastmaakt.

Tip: mestvork als alternatieve aardingspen

Bij schaapskudde de Belhamel gebruiken ze een 'alternatieve' aardingspen: een 5-tands spitvork/ mestvork in de grond waaraan de aardedraad van het schrikdraadapparaat is bevestigd. Dit kan voor verplaatsbare afrasteringen een uitkomst zijn, want aardpennen zijn vaak moeilijk uit de grond te krijgen. Wel altijd goed meten of er voldoende aarding is! ■

Wat als een wolfwerend raster niet werkt?

Vanaf september 2023 is rondom het Drents-Friese Wold herhaaldelijk een aanval geweest op beschermd vee dat achter een 5- of 6-draads raster stond. Klopt de berichtgeving dat wolfwerende rasters niet werken? Het antwoord is genuanceerd.

De wolvencommissie Gelderland sluit zich aan bij de reactie van de wolvencommissie Drenthe: als uit de voorlopige taxatierapporten van BIJ12 blijkt dat het gaat om goed geplaatste wolfwerende rasters, dan werken de verplaatsbare wolvenrasters met vijf of zes draden onvoldoende in het leefgebied van de wolvenroedel in het Drents-Friese Wold.

Dan is het nodig om daar eventueel een probleemwolf aan te wijzen en maatregelen te nemen, zoals beschreven in het Interprovinciaal wolvenplan, als er sprake is van individuele wolven die herhaaldelijk goed beschermde schapen aanvallen. Ook het provinciale plan 'Grenzen aan de wolf in Gelderland' geeft hier invulling aan, maar dit is nog onderhanden werk.

In Gelderland zijn geen aanwijzingen dat de vijf wolfwerende rasters, mits correct geplaatst en goed onderhouden, niet effectief zouden zijn. Wolfproof bestaat niet, wolfwerend wel.

De wolvencommissie vindt dat het nemen van preventieve maatregelen volgens de BIJ12 norm het maximale is wat de overheid van veehouders kan vragen. Hogere hekken of meer stroom voorschrijven is niet aan de orde. Op grond van buitenlandse ervaringen is een hoogte van 120 cm met stroomdraden op juiste hoogte afdoende. Als een wolf dat herhaaldelijk overwint, moet de provincie optreden.

De wolf leert uit succeservaringen

Net als mensen en andere dieren leren wolven door succeservaringen. Als het lukt om iets op een bepaalde manier te doen, zal de wolf dit gedrag vaker vertonen. Daarom is het zo belangrijk dat elk raster goed geplaatst wordt, zodat de wolf niet leert dat dit te overwinnen is. Bij verplaatsbare rasters worden meer fouten gemaakt dan bij vaste rasters. Deze zijn minder stevig en minder goed te aarden. Blijven controleren is de boodschap! ►

Stroom is cruciaal

Controleer bij de verplaatsing van het raster elke keer opnieuw of het correct geplaatst is en de stroom goed is aangesloten. Zonder stroom zijn de vijf of zes draden niets meer dan nutteloze draadjes om een weiland! Twee dingen zijn daarbij van belang: aarding en onderhoud.

Aarding

Zonder goede aarding staat er geen stroom op het raster. Al installeer je een schrikdraadklok van 10.000 volt, je krijgt nooit genoeg stroom (>4500 V) op je raster. Zeker op droge zandgronden kan de aarding een probleem zijn. Wat kan je doen? Aarding betekent contact met de grond, dus sla dan een tweede of derde aardpaal in de grond, minstens 3 meter uit elkaar.

Tips:

Staat er in de buurt een gaasraster dat contact heeft met de grond, dan kan je dat ook als aardpunt gebruiken.

Bij droge of zanderige omstandigheden kan bentoniet uitkomst bieden. Deze kleisoort houdt vocht vast en verhoogt hiermee de geleidbaarheid van de omliggende grond.

Onderhoud

Stroomverlies door begroeiing of schade zorgt ervoor dat er te weinig stroom op het raster staat. Controleer je raster regelmatig en verwijder begroeiing die de stroom kan onderbreken. ■

In gesprek met veehouders Informatiebijeenkomsten in de provincie

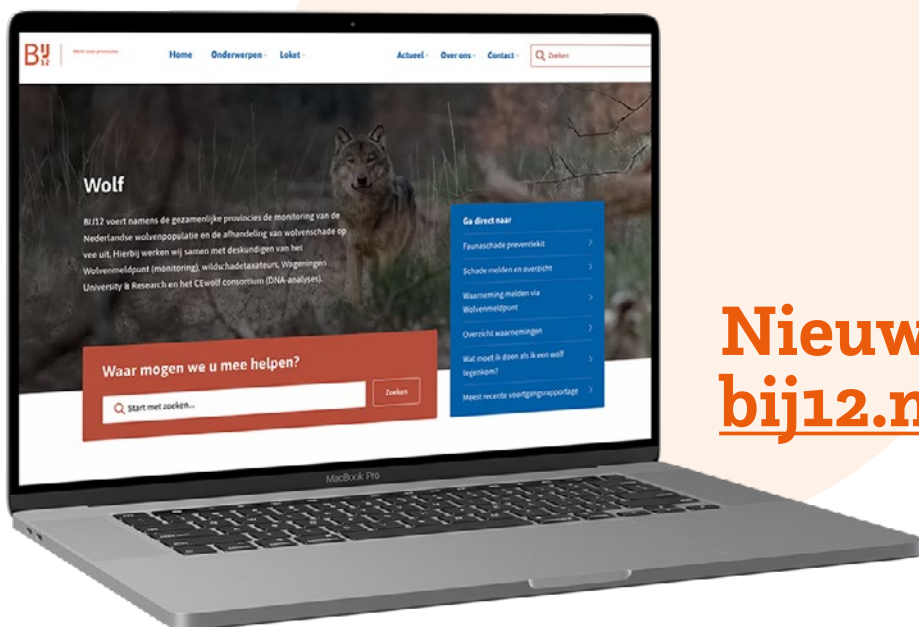
Na de gemeenten Ermelo en Nunspeet hebben de gemeenten Epe en Elburg de afgelopen maand informatiebijeenkomsten georganiseerd over de wolf. Deze avonden waren druk bezocht. Gemeenten Barneveld en Ede gaan in maart informatiebijeenkomsten organiseren. Naast gedeputeerde, burgemeester en ecooloog vertellen leden van de wolvencommissie en de wolvenconsulenten veehouders tijdens zo'n avond meer over preventieve maatregelen, subsidie en de werkwijze van de wolvenconsulent. ■

...❖ [Terugblik op de informatieavond over de wolf in Epe](#)

...❖ [Terugblik op de informatieavond over de wolf in Elburg](#)

Nieuwe website bij12.nl/wolf

BIJ12 heeft een nieuwe website. Op www.bij12.nl vind je onder meer:

- Faunaschade preventiekit
- Schade melden en overzicht
- Waarneming melden via Wolvenmeldpunt
- Overzicht waarnemingen
- Wat moet ik doen als ik een wolf tegenkom?
- Meest recente voortgangsrapportage

Namens de provincies verzorgt BIJ12 de beleidsuitvoering van het dossier van de wolf, zoals monitoring en afhandeling van tegemoetkoming in schade. ■

De wolvenconsulenten van de commissie adviseren veehouders gratis over preventieve maatregelen. Daarnaast helpen ze bij het aanvragen van subsidie.

Stuur een e-mail naar wolvencommissie@gelderland.nl voor vragen of een afspraak met een wolvenconsulent.

...? **Tussenrapportage maatschappelijke dialoog wolf**

De Raad voor Dierenangelegenheden (RDA) voert op verzoek van de minister van LNV de maatschappelijke dialoog over de wolf. Lees meer over de stand van zaken in de tussenrapportage van deze dialoog. Naar verwachting wordt de dialoog in mei afgerond.

Snelle bescherming tegen de wolf? Vraag bij de provincie Gelderland een noodset Bel 026 359 99 99

De wolvencommissie bestaat uit vertegenwoordigers van de schapen-, geiten- en paardenhouderij, terreineigenaren en gemeenten. Het is haar taak om dierhouders te informeren over en te betrekken bij het besluitvormingsproces over de schadepreventiemaatregelen. De wolvencommissie is niet voor of tegen de wolf. De bescherming van de wolf vloeit wettelijk voort uit Europese regelgeving. De commissie is wel voor het nemen van afdoende schadepreventiemaatregelen.